

mannen, die boven duizenden zijn gezegend en toch van niet een dier duizenden den wangunst opwekken.

Op gansch andere wijze dan Scholten gaf Kuenen college. Elk woord, dat hij sprak, had men kunnen drukken. Met een korte herhaling van wat het laatste behandeld was, begon elke les. Daarna ging alles regelmatig voort. Jacht op effect was Kuenen vreemd. Hij haatte dat. Maar hij gaf ons inhoud. En dien inhoud zoo regelmatig, zoo juist verdeeld, zoo logisch geordend, dat reeds daarom zijn colleges trouw werden bezocht, wijl men geen man wilde missen uit het zoo schoon opgestelde gelid der paragrafen.

Moest ik de methode van Kuenen kenschetsen, ik zou haar noemen: de methode der grenzen. Waar begint de zekerheid — waar eindigt zij? Die twee vragen werden steeds gesteld. De uitdrukkingen „terminus a quo” — en „terminus ad quem” hebben wij dikwijls uit zijn mond vernomen. De woorden „maar verder mogen we ook niet gaan” kunt ge lezen in zijn be-toogen, in een aanbevelend woord voor een boekwerk — en den zin dier woorden hebben we belichaamd gezien in zijn leven. Aan elke uiting van het leven nam Kuenen deel — maar als zijn tijd daar was, dan heette het: „morgen komt er weer een dag” — de huiselijke vertaling van het wetenschappelijke: „verder mogen we ook niet gaan.”

Kuenen's studeerkamer was als in tweeën gescheiden door zijn schrijftafel. Gelijk de afbeelding vertoont, bevonden zich rechts van die schrijftafel een tafeltje met links een gewonen en rechts een grooteren zetel. Daar in dien grooten stoel heeft menig student met angst in het hart plaats genomen, wanneer hij „tentamen kwam doen”. Toch — die angst verdween spoedig. Kuenen begon met den aspirant een sigaar aan te bieden, zette zelf zich op den stoel neder en begon — met het eenvoudigste. Van dat eenvoudigste af ging hij verder, langzaam maar beslist. Zoodra hij bemerkte, dat de candidaat van een onderwerp niet meer wist, werd ongemerkt op een ander onderwerp overgegaan. En na verloop van een à twee uren had Kuenen niet noodig een oordeel uit te brengen — de student was aan zichzelf ontdekt. Men wist nu wát men wist. Zulk een tentamen legde men af om te toonen wat men kende — en wat leerden wij, buiten de bedoeling ervan om, in zulk een uur veel! De wijze, waarop Kuenen tenteerde, was artistiek. Nooit heeft iemand zich beklaagd, dat Kuenen hem onrecht had aangedaan. Zóó vraagde hij, dat ieder zelf wel wist, hoe het met hem stond.

Kuenen heeft het zeldzame voorrecht gehad wetenschappelijke tegenstanders naar hem te zien overkomen. Het geheim daarvan zal wel moeten gezocht worden in het feit, dat zijn boeken waren als zijn tentamina. Hij begon met het eenvoudigste. Hij drong zijn meening niet op. Hij